

גודל הכח של 'תשוקה' לעשות מצוה, ועשיית מעט מן המצוה, אע"פ שאינו יכול לקיימה בשלימותה!!!

שאסור לו לישב בסוכה, יראה עכ"פ לעשות סוכה, וחזינן כמה היתה גדולה אהבת המצוות לישראל, שהשי"ת נתן מצות תרומות ומעשרות, באופן שיוכלו שלא להפריש לעולם בלא איסור, כגון להכניס דרך גגות (ברכות לה, ב), ומ"מ סמך הקב"ה על כלל ישראל שיקיימו תרומות ומעשרות, עד שלקח הנחלה משבט לוי, ואין זה רק על יחידים חסידים שבדור, אלא על כל ישראל ממש, והוא משום שאהבת המצוות הי' גדול מאד לדורות הראשונים, והשתדלו בכל עוז ובכל ממונם להתחייב במצוות.

"וזה נראה בטעם שתקנו לברך 'שיכנס לתורה ולמעשים טובים', שלכא' ב'לתורה' כלול גם 'מעשים טובים', דעל מנת שלא לקיים נוח לו שנהפכה שלייתו על פניו, ובלא תורה אין עם הארץ חסיד, ולמה אמר תרומות, אלא שהוא ברכה לאהבת המצוות, שיעשה מעשים טובים אף אלו שיכול ליפטר בדין, כגון בתור"מ, ובציצית ללבוש רק בגדים שפטורים מציצית וכדו', שע"ז צריך ברכה מיוחדת שיכנס למעשים טובים מצד אהבת המצוות." עכ"ל דבריו המתוקים של ר' משה.

« האם צריך 'טמא' להרהר את הברכה??

באותו דרך מסביר ה'דרישה' את דברי הרבינו יונה דלהלן.

הרבינו יונה (ברכות ח: ד"ה לא, בדפי הרי"ף) כתב אהא דתניא 'לא יברך אדם ברכת המזון בלבד', בזה"ל: ואומר מורי הרב נר"ו, שמי שמתחייב בברכה ואינו יכול לאומרה, שאין ידיו נקיות או שעומד במקום שאינו נקי, כגון החולה שאין מטתו נקיה, ואינו יכול לבטא בשפתים התפלה, יש לו להרהר הברכה או התפלה שנתחייב בה, ואע"פ שאינו יוצא ידי חובה אלא מאמירה, יש לו להרהר בלבד, ה' יראה ללבב (שמואל א, טז) ויתן לו שכר המחשבה, דאמרין הכי **במדרש** (שוח"ט תהלים ה, ב) אמרי האזינה ה', אמר דוד, רבוש"ע בשעה שאני יכול לדבר 'אמרי האזינה', ובשעה שאני יכול לדבר 'בינה הגיגי', והגיגי ר"ל המחשבה וכו', עכ"ל.

והק' עליו ה'ב"י (בסי' פ"ה), הרי אין להרהר דברים שבקדושה במקומות המטונפים, ות"י ה'ב"י בזה"ל: "ואפשר דלאו בידים מטונפות או מקום מטונף ממש קאמר, אלא כשהידים או המקום אינם נקיים, אבל טינוף אין בהם, ואילו לא היה אנוס היה צריך לנקות ידיו והמקום, כדי שיוכל להוציא בשפתיו, והשתא שהוא אנוס וא"א לנקותם, אינו רשאי להוציא בשפתיו, ומכל מקום יכול להרהר בהם, כיון שאין טינוף גמור, כן נראה לי לדחוק כדי ליישב דבריו", עכ"ל.

והק' עליו ה'דרישה, שאם 'אינו נקי' אינו נחשב כ'טינוף', אם כן הו"ל להתיר גם כן להוציא בשפתים, ואם אין מותר לדבר מצד אי נקיות המקום, למה יהא מותר להרהר, ות"י בזה"ל: "ונראה לי שמעולם לא היתה כוונת הרב רבינו יונה ז"ל שיהרהר בלבד נוסח הברכה כמו שהבינו הם, דזה ודאי אסור, אלא רצה לומר **יהרהר ויחשוב בלבד** שחשקו ותאותו לעשות ברכה זו או תפלה זו בכל לב ובכל נפש כראוי,

« האם משה רבינו לא היה מספיק 'זכאי' כדי לגלגל על ידו את מצות יו"ט פסח שני?!

כתוב בפרשתינו (ט, ט) ויאמרו האנשים ההמה אליו, אנחנו טמאים לנפש אדם, למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במעדו, בתוך בני ישראל, ורש"י מעתיק את דברי הספרי "וראויה היתה פרשה זו להאמר על ידי משה כשאר כל התורה כולה, אלא שזכו אלו שתאמר על ידיהן, שמגלגלין זכות על ידי זכאי".

ולכא' צ"ב, וכי יש 'זכאי' גדול יותר ממשה רבינו בעצמו, ואם פשוט היו מחפשים 'זכאי' כדי לגלגל זכות אמירת הפרשה על ידו, הו"ל למצוא מיד את משה רבינו ע"ה איש האלקים, ורבן של כל ישראל.

והנה בהתחלת הפרשה כתוב (פסוק א) וידבר ה' אל משה במדבר סיני, בשנה השנית, לצאתם מארץ מצרים, בחדש הראשון לאמר, ופי' רש"י וז"ל: "פרשה שבראש הספר לא נאמרה עד אייר, למדת שאין סדר מוקדם ומאוחר בתורה, ולמה לא פתח בזו, מפני שהוא גנותן של ישראל, שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא הקריבו אלא פסח זה בלבד", ובתוס' (יבמות עב. ד"ה משום, וכן תוס' קידושין לו: ד"ה הואיל) מבארים מהו גנותן של ישראל, ולפי פ' אחד שם הפשט הוא, דמשום סכנה לא היו יכולין למול את בניהם, כי לא נשבו רוח צפונית, וזהו גנותן. אולם עדיין צ"ב, למה זה נחשב לגנותן, אם לא היו להם אפשרות למול את בניהם.

ועי' ברשב"א (בסוכה דף כה. ד"ה והא מהכא) שהקשה בזה"ל: "מה זה נתרעמו ובאו בגילוי פנים אל משה רבינו ע"ה, ואמרו לו 'למה נגרע לבלתי הקריב' וכו', וכי לא היו יודעים שטמאי מתים אסורים בקדשים, עד שהצריך משה רבינו ע"ה לשאול מה' על שאלתם".

« מצד האהבה, יראה האדם לעסוק במצוה במה שאפשר

והנה בספר 'דרש משה' (מהגאון ר' משה פיינשטיין זצ"ל) הק', דרש"י הק' הסביר טענתם של הטמאי מתים, שאמר להם משה "אין קדשים קרבים בטומאה, אמרו לו יורק הדם עלינו כבהנים טהורים, ויאכל הבשר לטמאים", ולכא' קשה, דהא אמרינן דנקרב לטמאין פסול (פסחים סא.), ואף אם נימא שכוונתם היתה להצטרף עם טהורים, ויהיה לטהורים ולטמאים ביחד דבכה"ג כשר הקרבן, לא ירוויחו מזה כלום, שהרי אין יוצאים הטמאים את מצוות הקרבן פסח.

וכתב ליישב בזה, וז"ל: "וצ"ל דבר חדש, דאף שאין יוצאין, מ"מ מצד אהבת המצוות הוא שצריך להשתתף עכ"פ, אף שלא יצא, אם א"א לו לקיים ממש, וכעין הא שעשה משה שהפריש שלש ערים, אף שלא קיים את המצוה, וכו'".

"ומזה יש למילף, לאחד שקשה לו לקיים איזה מצוה, שמצד האהבה למצוה יראה לעסוק בה לכל הפחות במה שאפשר, כגון שאסור לו לאכול כזית מרור, יטעום מעט, וכן בכל מצוה, כגון מי

החידושי הרי"ם זי"ע (הובא בבית ישראל אמור תשכ"ט) אומר, שעל כרחק שאלו הטמאים לנפש האדם לא שאלו 'למה נגרע', אלא הם זעקו מנהמת לבם 'למה נגרע' 'למה נגרע', ידענו גם ידענו שאנחנו טמאים, אבל בכל זאת אנחנו רוצים להיות בין המקריבים את קרבן ה', ואכן השתוקקות זו הביאה שתורה חדשה מאתי תצא, מה שלא היה לעולמים, כי אפילו אצל בנות צלפחד שנתחדשה הלכה, כבר אמרו חז"ל (ספרי במדבר קל"ד ד"ה ויאמר) שאמר הקב"ה כבר כתובה פרשה זו לפני במרום, ועל כן אמר (במדבר כז, ז) כן בנות צלפחד דוברות, ואילו כאן יצאתה תורה חדשה, בגלל שהיה להם השתוקקות, ועל ידי השתוקקות הזאת הביאו למצוה חדשה שלא מצינו כדוגמתו בכל התורה כולה.

ועפ"ז מתרץ ה'אמרי אמת' את קושית התוס' הנ"ל, שאמנם אנוסים היו כי היה מסוכן למול את הבנים, והיו פטורים מקרבן פסח, אך אם זה היה כ"כ כואב להם שאין מספיקין בידם לעשות את המצוה, והיו זועקים 'למה נגרע' כבר היו מוצאים איזו עצה איך למול את בניהם גם בהיותם במדבר, וזהו גנותם, שלא הגיעו לדרגה לזעוק ולכאוב 'למה נגרע'.

«גם אם אונס רחמנא פטריה עדיין חסר זכות ושכר המצוה

והנה גם ה'גור אריה' (ט, א), מתרץ קושיות תוס' הנ"ל באופן אחר קצת, דר"ל, שאף אם היו פטורין מן המצוה מחמת אונס מ"מ גנאי הוא להם, דסוף כל סוף לא עשו את המצוה כמה שנים שהיו במדבר, וכל מי שאינו עושה מצוה גם אם זהו מחמת שהוא פטור מן המצוה מחמת שהוא אונס, עכ"ז גנאי הוא לו שלא עשה המצוה, ד'אונס רחמנא פטריה' אמרינן רק נגד ה'פטור מן העונש', אבל מכל מקום נחסר לו שכר וזכות אותה מצוה, ולכן נחשב להם עדיין לגנאי.

ולפי כל הנ"ל ודברי ר' יחזקאל, מובנים מאוד דברי הגור אריה, כי המצוות הלא הם חיינו, וחיים תמיד שואפים לחיים, וזהו הגנאי שלהם, למה לא צעקו למה נגרע כמו הטמאי נפש.

וזהו לימוד גדול לכל אדם, שצריך ללמוד מאותם טמאי נפש, שהגבירו בנפשם חפץ ותשוקה להקריב קרבן פסח במועדו, ולא התפעלו ממצבם הירוד והפחות שהיו פסולים להקריב הקרבן בכלל טומאתם, וכאשר נלמד מהם להשתוקק ולהרבות געגועין וכיסופין לכל דבר שבקדושה, שתנסוף נפשנו להתקרב אל ה' יותר ויותר, אזי יושיט לנו הקב"ה את ידו ויקבל אותנו.

וע"פ כל הנ"ל, כמה קולעים אל השערה דבריו הקצרים של הספרי שכותב כאן בפרשתנו "מלמד שהיו בני אדם כשרים וחרדים על המצות". היינו שבסיפור הזה, אנו מגלים יותר מסתם טענה של בן אדם שרוצה לקיים מצוה, אלא יש כן כשרות וחרדיות - לעשות רצונו ית' - הגואה ועולה עד שמתפרצת מהלב ואינו יכול להתאפק וצועק 'למה נגרע'.

ולפי כל הנ"ל מובן גם כן היטב, שכוונת הספרי שכתב 'שמגלגלין זכות ע"ז זכאי', אין הפירוש שחפשו איזה זכאי למסור המצוה אליו, אלא שבאמת אלמלא הזעקה מקירות הלב, לא היה המצוה ראויה כלל להימסר לכלל ישראל, ורק אחרי שהם זעקו, הם הפכו להיות הזכאים הבלעדיים שהמצוה יכולה להימסר לכלל ישראל בשבילם.

אלא שאינו רשאי כיון שאין ידיו נקיות, ואז מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, ומעלה עליו הכתוב כאילו עשאו, וזה מה שאמר המדרש, אמר דוד ובשעה שאיני יכול לדבר, 'בינה הגיגי', דהיינו מחשבתי הטובה שכל חשקי ותוואתי היתה לקיים ולשמור מצוותיך, שלא היה אפשר באותו זמן לכך, בינה מחשבתי הטובה, וקח אותה תמורת המעשה, אבל לא שהיה מהרהר ומכוון בלבו כל נוסח הברכה, דזה ודאי איסור גמור, עכ"ל.

«למה יבדוק הקב"ה את אומות העולם דוקא במצות סוכה

ועפ"ז יכולין להבין את דברי הגמ' (ע"ז ג.) שמתאר שלעתיד לבא יבואו אומות העולם ויאמרו להקב"ה, 'רבש"ע תנו לי מראש ונעשנה, אמר להן הקב"ה שוטים שבעולם מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, מי שלא טרח בע"ש מהיכן יאכל בשבת, אלא אף עפ"כ מצוה קלה יש לי וסוכה שמה לכי ועשו אותה וכו', ואמאי קרי ליה מצוה קלה, משום דלית ליה חסרון כיס, מיד כל אחד ואחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו והקדוש ב"ה מקדיר עליהם כמה בתקופת תמוז, וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא וכו', והא אמרת אין הקב"ה בא בטרונא עם בריותיו, משום דישאל נמי זמנא דמשכא להו תקופת תמוז עד חגא, והוי להו צערא, והאמר רבא מצטער פטור מן הסוכה, נהי דפטור בעוטי מי מבעטי, מיד הקב"ה יושב ומשחק עליהן וכו', ע"כ דברי הגמ'.

ולכא' צריך להבין, למה באמת נתן להם הקב"ה דוקא את מצות סוכה דיש בה הדין דהמצטער פטור, אלא שהקב"ה ידע שכיון שיתן להם מצוה קלה הם יוכלו לקיימה, דהרי מצוה קלה היא, אולם רצה לבדוק את מדת האהבה שלהם להקב"ה ולמצוותיו, לכן נתן להם מצות סוכה דהיא המצוה היחידה דיש בה דין דמצטער פטור, והוציא החמה שיקדיר עליהם, וממילא יהיו פטורים מן המצוה, אולם אז יוכל לראות האם יש להם אהבת המצוות, ולכן, זהו מה שמסיים הגמ' "מיד הקב"ה יושב ומשחק עליהם" דאצל כלל ישראל רואים שיש להם אהבת המצוות, ואצל אומות העולם אין להם אהבת המצוות, והם רוצים לעשות המצוות, רק כדי לקבל השכר.

«כל דבר שואף אל סוגו ותוכנו

המשגיח ר' יחזקאל לעוונישטיין זצ"ל, מבאר במאמר (שנת תש"כ) על מה שאומרים 'וחיי עולם נטע בתוכינו', שהכלל הוא, כי כל דבר שואף אל שרשו, וכמו שאי' **במשנה** (אבות ד, א) 'איזהו חכם הלומד מכל אדם', היינו שמבחן החכם הוא אם לומד מכולם, כיון שאם קיימת באדם מעלת החכמה אזי שהוא אמור לשאוף אל החכמה, כי חכם מחפשת חכמה, ולכן

לומד הוא מכל אדם, וכך ג"כ לגבי מעלת 'חיי עולם' שבאדם, אם האדם זוכה לפתח את החיי עולם שנטע הקב"ה בו, ממילא היא מחפש חיים, תמיד שואף לחיים, וכיון שכל מצוה היא חיות, לכך יחפש יותר ויותר תורה ומצוות.

ואמר הגר"ז מקלם, שאפשר לבחון כל אדם - אם זכה להחיות את החיי עולם בנפשו - לפי כיון החיים שלו, שאם האדם הוא עצל, ואינו מחפש ורודף אחר תורה ומצוות, סימן הוא שחיי עולם שלו לא נתפתח אצלו, כי כאמור חיים מחפשים חיים, ואם האדם זכה להחיות עצמו בחיי עולם, בהכרח שיחפש עוד ועוד חיים, תמיד יעמוד במצב של כוונות וצפייה לקבל יותר ויותר חיות, ע"כ תוכן דבריו ז"ל.